

רות ב 7

ארבע התיבות החותמות את רות ב 7, "זֶה שְׁבֶתָה הַבֵּית מְעַט", הן מהקשות בספר.¹ יש הגורסים שהפסוקית סתומה (ביטי, 122; שרברט, 16–17; ובוש, 119; ראו גם גריי, 414), ויש הסבורים שהטקסט משובש ומנסים לתקנו (ברטהולט, 61; קוק, 71). מאיירס, המתבסס על תרגום השבעים, קורא "לא שְׁבֶתָה הַבֵּית מְעַט",² ואילו ז'ואן (51) סבור שהפסוק מתייחס לכתוב בוֹיקרא כג 32; כה 2, ועל כן מציע לקרוא "לא שְׁבֶתָה שְׁבֶת מְעַט". אך מרבית החוקרים מאמצים את הגרסה המוצעת בתרגום השבעים ומבטלים את "הבית" לחלוטין³ וקוראים "לא שְׁבֶתָה מְעַט" (לדוגמה גריי, 414),⁴ שכן, כידוע, בהיעדר טקסט נהיר תמיד אפשר לתקן (ראו פִישֶר, 167). בעל היובל, כמו ליס, שקדם לו (500–501), מעדיף במקרה של רות ב 7 לא לתקן את נוסח המסורה. אך בשונה מליס הורביץ מבסס את דבקתו בנוסח המסורה על אופי השיח בפסוק. לטענתו המחבר מתכוון להעביר לקורא תחושה לא טבעית משום שמדובר בדוֹ-שיח שאינו טבעי. הדובר, מנהל העבודה, אינו בטוח שמעבידו, בעז, יראה את נאֹמו בעין יפה; הוא אינו יודע אם תוכן דבריו או ההשלכות הנובעות מהם ימצאו חן בעיני בעז. מסיבה זו, לדעת הורביץ (122–123), בחר המחבר במכוון בניסוח לא שגרתִי ואף מעגלי.⁵

1. רות ב 2. דברי מנהל העבודה לבעז נסמכים על פסוק 2, שבו רות מבטאת את רצונה לספק אוכל לה ולנעמי בכוחות עצמה, ככתוב: "אלכה נא השדה ואלקטה

* אני מודה לאליעזר (אד) גרינשטיין על עצותיו המועילות למאמר זה.
 1. הסיכום הבעיות ראו קמפבל, עמ' 95–96; או הוברד, עמ' 151 הערה 49.
 2. J. M. Myers, *The Linguistic and Literary Form of the Book of Ruth*, Leiden 1955, p. 61 n. 12.
 3. להצדקות הלקוחות מביקורת הטקסט ופירושים ראו ורדולף, עמ' 46–47; ובאופן חלקי בוש, עמ' 119. השוו, עם זאת, ביטי, עמ' 123.
 4. הכינוי הרומו זה מצורף לעתה (לדוגמה, G. Kuhn, "Ruth 2 7", *ZAW* 46 [1928], p. 79; גרלמן, עמ' 23).
 5. ראו גם הוברד, עמ' 151; וכן, בכוונה דומה, M. Carasik, "Ruth 2,7: Why the Overseer was Embarrassed", *ZAW* 107 (1995), p. 494. ואולי גם רוט־רוטם, עמ' 80.

בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו". כלומר, רות מדווחת לנעמי שהיא תלקט שיבולים (קמפבל, 92)⁶ ושהיא תמצא אדם שיסייע לה להשיג מטרות זו. חלקו הראשון של המשפט מוכיח שרות הכירה את חוקי ישראל.⁷ היא הכירה את החוק בדבר "לקט", והיא ידעה שהוא מתייחס ל"שדה". במילים אחרות, רות פעלה לפי החוקים שכתובים בויקרא יט 9-10; כג 22, וידעה שחקלאי ישראלי חייב להניח לעני ולגר לאסוף בשדה לקט.⁸ אם כך, היא בוודאי ידעה ש"לקט" הוא חוק אזרחי ודתי,⁹ ושזוהי חובתו של כל חבר וחבר בקהילה. חלקו השני של המשפט מבטא את הצורך שלה בפטרוך, אם כי לא מפורט מדוע. מרבית החוקים ממציאים סיבה: על אף העובדה שה"לקט" חוקי הוא,¹⁰ יש חוקרים הסוברים שרות מבקשת אישור ללקט (למשל, זואון, 47; בוש, 104; ומעט שונה מהם גונקל, 70-71); יש הסוברים שרות הייתה ביישנית וצנועה (למשל ברטהולט, 60-61; זקוביץ, 67, 69); ויש הטוענים כי רות מבקשת להשיג יותר משהחוק מספק.¹¹ ואולי רות מבינה שחקלאים חסרי מצפון עשויים שלא לכבד את החוק, ועליה לבקש זאת מהם מפורשות (למשל, הוברד, 136. ראו גם קוק, 6; שרברט, 16). אך לכל הסברות המוצעות כאן אין תימוכין בספר. לקוק (63) הערה 3, בקשר לעמ' 22-23) מציע הסבר מחושב אף יותר: בהיותה גרה מואבייה רות זקוקה לאישור מיוחד ללקט בשדה ישראלי (ראו אף פייויל וגון, 113 הערה 20 א), אבל הסבר זה אינו משכנע, משום שאין חוק האוסר על מואבייה ללקט בקרקע ישראלית; דלותה ומעמדה החוקי (ראו ישעיה טז 4) אינם מצריכים אישור ללקט (יעקב טיגאי, בעל-פה). יתרה מזו, הרקע של הביטוי מצא חן בעיני מרמז שרות אינה מחפשת אישור.

6. נגד זקוביץ, עמ' 96 (ראו ון וולדה, עמ' 30, בקשר ל-S. R. Driver, *A Treatise on the Use of the Tenses in Hebrew and Some Other Syntactical Questions*⁴, Grand Rapids & Cambridge 1998 [1892], pp. 53-54; והקדמתו של גאר, "Driver's *Treatise* and the Study of Hebrew: Then and Now", שם, עמ' lxi-lxii).
7. ראו וורטוויין, עמ' 13, בקשר ל-V. H. Matthews, *Judges and Ruth*, Cambridge 2004, pp. 225, 228.
8. ראו בהקשר זה את טענתו של לקוק, שרות עשויה הייתה לכנות את עצמה "גרה" (לקוק, עמ' 70).
9. ראו B. J. Schwartz, "Leviticus", in A. Berlin & M. Z. Brettler (eds.), *The Jewish Study Bible*, Oxford 1999, p. 253 (על ויקרא יט 9-10).
10. נוסף על ההפניות שבהערה 7, ראו ששון, עמ' 42; ובהקשר זה שרברט, עמ' 17 (על רות ב 10), בניגוד לדעת A. B. Ehrlich, "Ruth", *Randglossen zur hebraischen Bibel*, 7, Leipzig 1914, p. 23.
11. הוברד, עמ' 149-150; E. F. Campbell, Jr., "Ruth Revisited", in S. L. Cook & S. C. Winter (eds.), *On the Way to Nineveh: Studies in Honor of George M. Landes*, Atlanta 1999, p. 60; וגם לקוק, עמ' 66.

בהיקרותו הראשונה של הביטוי הזה במקרא, למשל, הוא מנמק מדוע נח זוכה לחיים בשעה שכל בני האדם בעולם מוצאים את מותם במבול ("ונח מצא חן בעיני ה'") [בראשית ו 8]. בהיקרותו השנייה הוא מנמק מדוע המלאכים מחלצים את לוט ומשפחתו מסדום ("הנה נא מצא עבדך חן בעיניך... להחיות את נפשי") [בראשית יט 19]. בשתי ההיקריות הללו מצא חן בעיני מרמו על הגנה מפני נזק, פציעה ומוות. אם כך, הרי שרות מחפשת הגנה מפני הסכנות האורבות לאישה מואבייה בשדה ישראלי. נעמי רואה את הסכנה ("טוב בתי כי תצאי עם נערותיו ולא יפגעו בך בשדה אחר") [רות ב 22], וגם בעז מודע לה ("הלא צייתתי את הנערים לבלתי נגעך") [פס' 9], "ויצו בעז את נעריו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה" [פס' 15] ו"ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה" [פס' 16].¹² כאשר רות מכריזה שהיא תצא ללקט "אחר אשר אמצא חן בעיניו" (פס' 2), רות מספרת לנעמי שהיא מתכוונת למצוא אדם (למשל קמפבל, 111; להבדיל מששון, 43; ובאופן שונה זקוביץ, 70)¹³ שיגן עליה מפני הסכנות האורבות ליוצאות ללקט ויסייע לה, בסופו של דבר, להינצל מכליה.

2. רות ב 4-5. רות, הנחושה בדעתה לנצל את חוק הלקט ולמצוא אדם שיגן עליה מפני הסכנות האורבות ליוצאות לעשות מלאכה זו, יוצאת ומגיעה לשדה של בעז. התזמון שלה מוצלח (ראו לדוגמה הוברד, 143), שכן היא מגיעה לשדה לפני בעז ומקדימה לבחון אותו (פיוויל וגון, 35-36).

רות רואה שבעז עושה חיל. בניגוד לעובדיו הוא אינו משכים קום (גונקל, 71). הוא אף מגיע מאוחר מרות עצמה לשדה (ראו רות ב 7). רות מבחינה שהחלקה היא של בעז ושהחלקה מניבה הכנסות ומצריכה עובדים – קוצרים ומנהל עבודה. ואז, כאשר בעז פונה לעובדיו, רות לומדת עליו עוד. היא מבחינה מברכתו "ה' עמכם" שבעז הוא אדם דתי בבסיסו (גרלמן, 25; פישור, 168. ראו גם ברטהולט, 60; ון וולדה, 37-38). כמו כן ברכתו הנינוחה מצביעה על כך שאינו טרוד במיוחד בעניינים בוערים. רות רואה לפנייה אזרח ישראלי מצליח (רות ב 1: "איש גבור חיל").¹⁴

12. D. N. Fewell & D. M. Gunn, "'A Son is Born to Naomi!': Literary Allusions and Interpretation in the Book of Ruth", *JSOT* 40 (1988), p. 105; וגם לוקו, עמ' 56, בניגוד לעמדת J. L. Berquist, "Role Dedifferentiation in the Book of Ruth", *JSOT* 57 (1993), p. 28

13. לכינוי הגוף השלישי היחיד הבלתי מזוהה בעיניו ראו "ואם לא יגאל" (רות ד 4).

14. לאפיון גבור חיל ראו וורטוויין, עמ' 14; ועמו רוֹפֶ, A. Rofé, "The Valiant Woman, חַיִּיתָ וְהָיָה, and the Redaction of the Book of Proverbs", in C. Bultmann et al. (eds.), *Vergewärtigung des Alten Testaments – Beiträge zur biblischen Hermeneutik*:

דמות נוספת המבחינה בהתקרבותו של בעז היא מנהל העבודה. מן הסתם הוא רואה את בעז בעין דומה לזו של רות, אך בוודאי יודע גם שלבעז עובדים רבים מאלה שהוא בדרך לשלום (למשל ב' 8). כמו כן, מנהל העבודה מודע למשמעות הסמלית של הגעתו של בעז מבית לחם (פס' 4), שכן בעז הוא אחד מנכבדי העיר, ומעמדו אף מאפשר לו לשבת במועצת העיר (רות ד' 2). בית לחם, ושער העיר בפרט, מסמלים את מקום עשיית הדין, מקום שבו בעז יכול להבריק בכישרונו המשפטי יוצא הדופן; כך, למשל, הוא יערים על הקרוב יותר לנעמי וימנע את זכותו לגאול, ובה בעת יבטיח שגואל עתידי יישא את שם בעלה המנוח של רות (פס' 3-6). אין בטקסט אף לא רמיזה לכך שתחבולות משפטיות אלה אינן דבר שבשגרה אצל בעז. מבחינתו של מנהל העבודה, אם כן, שובו של בעז מבית לחם עולה בקנה אחד עם מעמדו כשוע נכבד, מנהיג בעל עצמה וכישרון משפטי יוצא דופן.

דבריו של בעז קצרים ומדודים. נימת קולו סמכותית: "למי הנערה הזאת?". נוכחותה של אישה בלתי מוכרת בשדה מטרידה את בעז (פ' 168). להסברים ראו, לדוגמה, לקוק, 65), והוא מניח שמנהל העבודה צריך לתת על כך את הדעת (זקוביץ, 71). עם זאת בעז אינו מתעניין בזהותה (בניגוד, לדוגמה, לדעת צנגר, 54; ששון, 47). שאלתו יכולה הייתה להיות חדה ופשוטה אף יותר: "מי הנערה הזאת?" (ראו רות ג' 9), אך במקום לשאול על זהותה הוא שואל שאלת קניין; בעז רוצה לדעת מי הבעלים שלה ומי אחראי לה (ראו, לדוגמה, בראשית לב' 18; שמואל א' ל' 13) (למשל, נילסן, 57; לקוק, 65). משתמעת משאלתו הטחת אשמה. מכיוון שבעז אינו מזהה את האישה בשדה כ"שלו", נוכחותה מצריכה הסבר. זו שאלה יהירה שמנהל בכיר ונוח לכעוס עשוי לשאול (בניגוד לדעת רוט-רום, 79; ראו גם בהקשר זה שם, הערה 60). השאלה עשויה אפילו להעיד על כעס או תוקפנות; ונעמי אכן יודעת שבעז עשוי לא לוותר ("כי לא ישקט האיש כי אם...") [רות ג' 18]. מהבחינה הזו שאלתו של בעז גם גסה ומשפילה. בעוד רגעים מעטים גם יגלה שרות יודעת משהו שלא סביר בעיניו שתדע ("הלוא שמעת" [פס' 8]). מכאן ואילך הוא טוען כאילו סייע לה, עוד בטרם עשה זאת בפועל ("הלוא צויתי את הנערים" [פס' 9] ... "ויצו בעז את נערי" [פס' 15]). אם כן, מילותיו הראשונות של בעז למנהל העבודה הן יהירות וגסות.

3. רות ב' 6-7. התשובות שמשבי מנהל העבודה לבעז מספקות לו את כל המידע הנחוץ לו. אך יש בידיו גם מידע שבעז אינו יכול לקשר למצב הנתון (ראו פס' 11) (ראו גם שרברט, 16). כמו כן יש לו מטרה ברורה: לגרום לבעז לגלות אמפתיה

Festschrift für Rudolf Smend zum 70. Geburtstag, Göttingen 2002, pp. 147, 150-151. ראו גם גונקל, עמ' 70; גרלמן, עמ' 25.

ולהזדהות עם רות (רודולף, 49) כדי לסייע לה להשיג את מטרותיה.¹⁵ בהתאם לכך הוא משיב תשובה ארוכה ומנומקת לשאלתו בת שלוש המילים של בעז (ראו ון וולדה, 38; רוט-רוטס, 78, 80). תשובתו של מנהל העבודה מנומסת ביותר, אך איננה אחידה: היא מתחילה בבהירות, ונפרמת בסוף.¹⁶

3.1 רות ב 6. התשובה מתחילה בזיהויה של רות, דבר שבעז לא דרש. במחצית התשובה הראשונה מתאר מנהל העבודה את רות בצורה מנוכרת, ואף במעט שאט נפש.¹⁷ היא מואבייה ("נערה מואביה היא"). המפגש הראשון בין ישראל למואב בישר רעות: סיחון, כובש מואב, סירב לאשר לישראלים מעבר בשטחו עד שנלחמו בו הישראלים והוא הוכנע (במדבר כא 23–24); יורשו שכר "חווה" (ראו שם כד 4, 16) לקלל את ישראל (כב 6). מהסיבות הללו, למעשה, מואבי אינו יכול "לבוא בקהל ה'" (דברים כג 4–5; והשוו רות א 16). אף מוצאם של המואבים ידוע לשמצה במקרא. מואב עצמו היה אחד משני בנים שנולדו ללוט מגילוי עריות כדי להקים לו יורשים זכרים (בראשית יט 31–37) – מקרה המזכיר במידה מסוימת את סיפור נעמי ורות. עם האפיון "נערה מואביה" מנהל העבודה מדבר על רות במחצית התשובה הראשונה בצורה בלתי מחמיאה (השוו "נכריה" [רות ב 10]).

במחצית השנייה של תשובתו של מנהל העבודה האפיון של רות משתנה. לפתע הוא מדבר על "המואביה" כעל מישהי שבעז מכיר ("השבה"). ככלות הכול, כאשר נעמי ורות הגיעו לבית לחם בתום מסען, נודע דבר הגעתן כרבים ("ותהם כל העיר עליהן" [רות א 11]),¹⁸ מוכן שגם בעז שמע על אודותיהן (ב 11): זאת המואביה ששבה עם נעמי משדי מואב (א 22).

אך לא זאת בלבד שמנהל העבודה מדווח על החדשות – הוא גם מעצב אותן. מחבר ספר רות דיווח: "ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב" (רות א 22). המספר שם את נעמי למוקד המשפט, ואילו רות היא עניין זוטור בו (וראו גם פס' 6), שהרי רק נעמי הישראלית שבה למעשה לארצה. אך כפי מנהל העבודה התהפכו היוצרות (ב 6): "נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדה מואב"; נעמי מצטיירת כמי שהלכה לצד רות (והשוו רות ב 11, וכן בראשית יב 1, 4). אפשר להבין את הצגת דבריו של מנהל העבודה, שכן כאשר רות הצטרפה לנעמי ואימצה את עמה ואת אלוהיה, היא אימצה גם את ארץ מושבה, ככתוב: "באשר תמותי אמות ושם אקבר" (א 17) (פירש, רות 169).

15. ראו B. Zimolong, "Zu Rut 2 7", *ZAW* 58 (1940/41), p. 158; וקוביץ, עמ' 17.

16. D. R. G. Beattie, "Ruth 2,7 and Midrash", *ZAW* 99 (1987), p. 423.

17. ראו D. N. Fewell & D. M. Gunn, "Boaz, Pillar of Society: Measures of Worth in the Book of Ruth", *JSOT* 45 (1989), p. 49.

18. בניגוד לדעת ש"ד גויטיץ, עיונים במקרא: בחינתו הספרותית והחברתית, תל אביב תשכ"ז, עמ' 252 הערת כוכבית.

ההתמסרות המוחלטת של רות לנעמי ולעמה עשויה להסביר את פרשנותו של מנהל העבודה. בדומה לרות גם הוא מזהה אותה עם נעמי (ראו נילסן, 57), שבעלה המנוח היה קרוב משפחתו של בעז (כ 1). מנהל העבודה, אם כן, מנסה לעורר בבעז רגשות אמפתיה, הגנה וחובה כלפי רות (ראו זקוביץ, 71).

3.2 רות ג 7א: בהמשך מנהל העבודה מספר לבעז את מבוקשה של רות: "ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים". באמרו ותאמר טוען מנהל העבודה כאילו הוא מצטט את דברי רות, אך תוכן דבריו מרמז שאינו עושה זאת.

3.2.1 כפי שרות סיפרה לנעמי, מטרתה הראשונה הייתה ליישם את החוק מויקרא יט 9-10 וכג 22 (ראו סעיף 1). היא אמרה "אלכה נא השדה ואלקטה בשבילים" (רות ב 2א). ואפשר להבין את דבריה, שכן רצתה שנעמי תסכים עם התכנית (פס' 2ב). ועדיין שינה מנהל העבודה את דברי רות וטען שאמרה "אלקטה נא ואספתי בעמרים" (פס' 7). היסמכותה של רות על חוק הלקט לא השתנתה; ההשמטה של "השדה" איננה משמעותית, שכן רות נמצאת בשדה כעת (פס' 3). מנהל העבודה משנה רק את הבסיס המשפטי של איסוף הלקט, ובמקום שיטען רק להצדקתו בחוק בויקרא הוא פונה גם לחוק בדברים בדבר שכחה:¹⁹ "כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך" (דברים כד 19).

היה זה מעשה חכם מצד מנהל העבודה, שכן בטענתה של רות היה פגם טקטי. אין חוק ישראלי הדן באיסוף "שיבולים", ולכן דברי רות לא היו מתקבלים בלי תחינה מיוחדת. יתרה מכך, בין שרות הבינה זאת ובין שלא, פנייתה לחוק בויקרא צמצמה את אפשרויותיה. ויקרא יט 9 וכג 22 מגבילים את האיסוף לפאת השדה. הם גם מגבילים את ההיתר לאסוף לגרים ולעניים. מנהל העבודה מתאים את דברי רות לחוק שבדברים כד 19, ובכך מעבה את זכותה ללקט בשדה. הוא כמעט אומר שרות יכולה להסתמך על שלוש הצדקות ללקט בשדהו של בעז: היותה ענייה (ראו רות א 21), גרה ואלמנה. כך מנהל העבודה טוען למעשה שלבעז יש חובה משולשת כלפי רות.

אך החוק שבדברים מרחיב את השטח שבו מותר ללקט, לא רק בפאות השדה ("פאת שדך" [ויקרא יט 9; כג 22]) אלא גם בתוך השדה ("בשדך" [דברים כד 19]). מנהל העבודה מודע גם לבעיה הזו, והוא מנטרל את השפעתה על בעז בטרם בעז יתפרץ. רות, הוא מניח, אינה מעוניינת ללקט פאה ("לקט את" [ראו שמואל א כ 38])²⁰ או את כל השכחה ("אסף את" [לדוגמה, שמות כג 10, 16]); היא רוצה

19. ראו הוברד, עמ' 136 הערה 6; ובהקשר זה B. Gosse, "Subversion de la législation du Pentateuque et symboliques respectives des lignées de David et de Saül dans les livres de Samuel et de Ruth", *ZAW* 110 (1998), p. 47. עמ' 114.

20. מ' הין, "מִתְּנָה", אנציקלופדיה מקראית, ה, ירושלים תשכ"ח, טור 675.

לאסוף רק חלק מהם – "ואספתי בעמרים" (צנגר, 55). לדעה אחרת ראו רוט-רותם, 81 הערה 71; וברמיזה ששון, 47–48). זוהי טענה משפטית מבריקה. בצעד אחד מנהל העבודה מחזק את הטקטיקה החוקית של רות ללקט בשדה, מחדד אותה, מרחיב אותה ומנטרל את ההשפעה שעשויה להיות לכך על בעז. בצורה בלתי ישירה ובלתי מאיימת הוא סולל למעשה את הדרך להסכמתו של בעז למעשי רות – מטרתה הראשונה של רות הוכתרה בהצלחה.

3.2.2 גם מטרתה השנייה של רות בדרך להצלחה (רות ב 9, 15, 16) (ראו סעיף 1), אך לא בזכות טיעונו הממולחים של מנהל העבודה. נהפוך הוא: אין הוא מציין אפילו את הצורך שלה בהגנה ("אחר אשר אמצא חן בעיניו" [פס' 2]). ההשמטה הזו גם היא צעד מבריק, שכן בעז עשוי היה לפרש את קריאתה להגנה כצעד חצוף וחסר נימוס. מנהל העבודה, אם כן, מחליף את מילותיה של רות במילים הסתמיות "אחרי הקוצרים". מאחר שחוק ה"שכחה" נכנס לתוקף רק אחרי תחילת הקציר, ככתוב "כי תקצר... ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו", רות בהכרח חייבת ללכת אחרי הקוצרים. מנהל העבודה מנסח את היעד השני שלה כאילו היה עניין מקובל ומיותר.

3.3 רות ב 7a: מנהל העבודה משנה את לשון הדיבור. הוא זונח את לשון המדבר של רות ("אלקטה נא ואספתי") ומספר את הדברים בלשונו, בגוף שלישי: "ותבוא ותעמוד" (ראו זקוביץ, 72). זהו צעד צפוי. האישה שבעז אינו מזהה, שהגיעה ממקום אחר, נמצאת כעת בשדה והמתינה לשובו של בעז (הוברד, 149). הבאת הדברים בשם אומרם, דהיינו ציטוט דברי רות, מנטרלת את האפשרות שבעז יחשוד שלמנהל העבודה מניע סמוי, שבדבריו חבויה מניפולציה.

המשך הדברים שומר על ריחוק מסוים, אך בלא ספק יש למילים מטרה הסברתית, שכן מנהל העבודה מספר לבעז כמה זמן רות ממתנה: "מאז הבקר ועד עתה". היא הגיעה בבוקר ומאז נשארה. בצירוף היחס השני גולש מנהל העבודה למצב הנוכחי העומד בפני בעז.

3.4 רות ב 7b. כעת, משעודכן בעז במצב העומד בפניו, דבריו של מנהל העבודה הופכים ענייניים וקצרים. גם נעמי תדבר בצורה זו כשהיא מבחינה בכמות האוכל הגדולה שרות מביאה לה: "איפה לקטת היום ואנה עשית" (רות ב 19) = "איפה לקטת היום ואנה (הלכת ומה) עשית". הדיבור המקוטע מרמז על התרגשות. למנהל העבודה, עם זאת, שליטה רבה יותר באופן דיבורו. בניגוד לבעז מנהל העבודה אינו נדרש לחפש אחר המילים המדויקות (ראו ג 12א) (ראו לקוק, 100) – ארבע מילים בלבד מעוררות את בעז לפעול: "זה שבתה הבית מעט".

זה הוא כינוי רומז, שכמו עתה, הקודם לו, מתייחס להווה. כלומר, המרומז עצמו בוודאי קרוב. ליס מקשר את הכינוי לביטוי "לא תעבורי" מזה" ברות ב 8, ומסיק שזה מתייחס לשדה (ליס, 500; ובהמשך הוברד, 151). ההיסק נראה נכון, אם כי

המסקנה צרה מדי. כמו הכינוי הרומז בבזה, באי־זה ובמזה – גם זה משמש לוקטיב (בניגוד לדעת הורביץ, 123), ומשמעו "מקום) זה כאן". פירושו הלוקטיבי של זה מסייעת לנו לברר את משמעות שבתה. לפי הניקוד שבִּתָּה הוא מקור נטוי מהשורש יש"ב, עם כינוי חבור של הנסתר. הפועל כבר הופיע ברות א 4, ובו נכתב ששני בניה של נעמי גרו עם נשותיהם במואב במשך כעשור ("וישבו שם כעשר שנים"). מאוחר יותר יאפיין השורש הזה את יחסה של רות אל נעמי ("ותשב את חמותה" [ב 23]); יש"ב מציין מען (ליס, 499–500). באמצעות המילים זה שבתה מנהל העבודה מציין לבעז שרות, לאחר שעזבה את מואב, היא תושבת מקומית. זה עניין ציבורי ידוע; רות היא כיום תושבת (שבתה) בית לחם (זה).

המשפט העוקב גם הוא מבוסס על הידוע לציבור הרחב, והוא תמציתי. הוא מתחיל ב"הבית". המילה הבית אינה מופיעה במקום אחר ברות במשמעות גשמית,²¹ אלא רק במשמעות "משפחה" (לדוגמה רות ד 11), ואולי פעם אחת במשמעות "צאצאים" (פס' 12). כפי מנהל העבודה הבית מקבל בוודאי משמעות דומה. מעט מתאר את הבית (ליס, 500). בצורה הפועלית הוא מביע פרדיקציה של כמות או גודל, לדוגמה: "ואם ימעט הבית" (שמות יב 4). בצורת השם הוא מגביל את שם העצם הקודם לו באופן דומה: לדוגמה, "מחיה מעט" (עזרא ט 8), "והעם מעט" (נחמיה ז 4) ו"ואנשים מעט" (ב 12). מעט, אם כן, הוא מְכַמֵּת המשמש כתמורה. הדבר נכון גם לכתוב במגילת רות. במשפט "הבית מעט" מנהל העבודה מספר לבעז שמשפחתה של רות קטנה (ראו הוברד, 147 [על פסוק 6]).

בארבע מילותיו האחרונות בנאום שולח מנהל העבודה מסר לבעז. הוא מעדכן את בעז שמכיוון שרות היא מקומית (זה שבתה), זו אחריות הקהילה לספק את צורכי האלמנה הענייה והגרה הזו, ובפרט אחריות בעלי השדות בקהילה. הוא גם מזכיר לבעז שלרות אין כמעט בני משפחה ("הבית מעט") שהיא יכולה להיעזר בהם. ארבע המילים האחרונות, אם כן, מסכמות בתמצית את דבריו של מנהל העבודה לבעז בעניין רות. הוא דוחק בבעז ליישם את החוק הישראלי, להרחיב את הגדרת המשפחה המקובלת במקרה הקשה הזה, ליזום ולתת לרות את כל אשר צריכה היא.

4. בעז מבין היטב את הדברים, ופועל מִידִית.²² הוא כבר שמע על רות (רות ב 11), בחירותיה הרשימו אותו (פס' 12), והוא מבטיח לה ביטחון. הוא נותן לה מרחב

21. B. A. Levine, "In Praise of the Israelite *Mišpāhā* : Legal Themes in the Book of Ruth", in H. B. Huffmon et al. (eds.), *The Quest for the Kingdom of God: Studies in Honor of George E. Mendenhall*, Winona Lake 1983, pp. 98–99 n. 7.

22. M. Haller, "Ruth", in idem & K. Gallig, *Die fünf Megillot*, Tübingen 1940, p. 11.

ליקוט רב יותר משרות ביקשה ומזה שהחוק מתיר לה (פסוקים 8–9א, 15–16). בנוסף הוא דואג לה לשתייה כשהיא צמאה (פס' 9) ומאכיל אותה אף יותר מכפי שיכולה היא לאכול (פס' 14). טיעוניו של מנהל העבודה, גם אם היו מעגליים, עשו את פעולתם. דבריו פעלו מעל למצופה.

קיצורים ביבליוגרפיים

- F. W. Bush, *Ruth, Esther*, Dallas 1996 = בוש
- D. R. G. Beattie, "A Midrashic Gloss in Ruth 2 7", *ZAW* 89 = ביטי (1977), pp. 122–124
- A. Bertholet, "Das Buch Ruth", in K. Budde et al., *Die fünf Megillot (Das Hohelied, Das Buch Ruth, Die Klagelieder, Der Prediger, Das Buch Esther)*, Freiburg i. B. 1898, pp. 49–69
- H. Gunkel, "Ruth", *Reden und Aufsätze*, Göttingen 1913, pp. = גונקל 65–92
- J. Gray (ed.), *Joshua, Judges and Ruth*, London & Edinburgh = גריי 1967
- G. Gerleman, *Ruth, Das Hohelied*², Neukirchen-Vluyn 1981 = גרלמן
- R. L. Hubbard, Jr., *The Book of Ruth*, Grand Rapids 1988 = הוברד
- A. Hurvitz, "Ruth 2 7 – 'A Midrashic Gloss'?", *ZAW* 95 (1983), = הורביץ pp. 121–123
- E. Würthwein, "Ruth", in idem et al., *Die fünf Megillot*², = וורטוויין Tübingen 1969, pp. 1–24
- E. van Wolde, *Ruth and Naomi*, London 1997 (1993) = ון וולדה
- P. Joüon, *Ruth: Commentaire philologique et exégétique*², Rome = ז'ואון 1986
- זקוביץ = י' זקוביץ, רות, תל אביב וירושלים תש"ן
- D. Lys, "Résidence ou repos? Notule sur Ruth ii 7", *VT* 21 (1971), = לים pp. 497–501
- A. LaCocque, *Ruth*, Minneapolis 2004 = לקוק
- K. Nielsen, *Ruth: A Commentary*, Louisville 1997 = נילסן
- D. N. Fewell & D. M. Gunn, *Compromising Redemption: Relating Characters in the Book of Ruth*, Louisville 1990 = פיוריל וגון
- I. Fischer, *Rut*, Freiburg 2001 = פישר
- E. Zenger, *Das Buch Ruth*, Zürich 1986 = צנגר
- G. A. Cooke, *The Book of Ruth*, Cambridge 1913 = קוק

- E. F. Campbell, Jr., *Ruth: A New Translation with Introduction and Commentary, AB*, Garden City, NY 1975
- קמפבל = *Ruth: A New Translation with Introduction and Commentary, AB*, Garden City, NY 1975
- W. Rudolph, *Das Buch Ruth, Das Hohe Lied, Die Klagelieder*, = רוֹדוֹלֶף
Gütersloh 1962
- רוט-רוֹתם = "על הדמויות המשניות במגילת רות", בית מקרא קעח
(תשס"ד), עמ' 59-96
- J. Scharbert, "Rut", in idem & G. Hentschel, *Ruth, 1 Samuel*, = שרברט
Würzburg 1994
- J. M. Sasson, *Ruth: A New Translation with a Philological Commentary and a Formalist-Folklorist Interpretation²*, Sheffield 1989
- שסון = *Ruth: A New Translation with a Philological Commentary and a Formalist-Folklorist Interpretation²*, Sheffield 1989